

IRODALMUNK FEJEZETEI

SZUNYOG SÁNDOR — VARGA JÓZSEF — SZOMI PÁL: *Tavaszcvarás*.
Pomurska založba, Murska Sobota, 1972.

Szellemi életünk minden tekintetben új útmetet és új színeket kölcsönzött ettől a távolságokat térben és időben vadul leszűkítő kortól. Mintha újra meg újra zengene fülünkben József Attila felkiáltása: »Nem én kiáltok, a föld dübörög.« Ezeket az ismert és ismeretlen hangokat a Science-fiction még csak felfokozza, és tűnőben van a csend. A nyugalmas meditálás helyét a lázas kutatás-keresés állandó mozgása, mesterséges hullámverése foglalta el, akár a múlt igényesebb feltárásáról, újra értékeléséről, akár a jelen lélekrezgéseinek lehallgatásáról van szó, a jövő életrajzának még alig látható vonásait akarja fölfedezni a Sancta Maria új utasa. Erről a tudományos szándékú törekvésről nem egy tanulmánykötet, nem egy verseskönyv, regény, dráma, naplójegyzet, antológia ad hírt, s ha föllapozzuk esztétaink, irodalomtörténészeink műveit, akkor elénk tárul az eredmény: irodalmunk a couleur locale zsákutcájából kilépve már a kontinens kilátóinak szintjére emelkedett.

Minden kötet, bárhol is jelenjen meg az, ezt az egyre jobban szülese-dő utat népesíti be alakjaival, és minden új, ismeretlen, vagy távoli szellemi hagyatékából falkadó kás patakok, csermely — mint Goethe mondta — egy közös nagy mederbe ömlik. Aki pedig ezt az állandó mozgást figyeli, a gazdagodás örömeivel fedezi föl az itt-ott felbukkanó apró erecskéket, melyek sok új, ritka értékű anyagot hoznak magukkal az egy és oszthatatlan nagy gyűjtőmedencébe.

A fölfedezésnek ez az igazi öröme járta át a befogadást elősegítő érzékszerveimet, amikor a kezembe került a szlovéniai magyar írók *Tavaszcvarás* című antológiája. Az első pillanatban magával ragadott a nagyszerűen megválasztott cím, az úde színekben kigyózó, ritmikus vonalakat életre keltő fedőlap — Király Ferenc szobrászművész remek munkája — és a kötet grafikailag színvonalas kiállítása. Pár évtizedes hallgatás után végre egy könyv (sóhajtottam fel), amely a muravidéki ember és tája életét hozza elénk, s már nem csupán az újsághír arról, hogy nyelvtanáraink Muraszombaton a magyar nyelv és irodalom témaköréből szemináriumot tartanak, és Népszínházunk művészei Dobrovniktól, Hódostól Alsó-Lendaváig bejárták a művelődési házak színháztermeit, hogy évente egyszer-kétszer élménnyel teli estékkel ajándékozzák meg az ottani színházkedvelő közönséget. Ezt most nem mi küldtük, hanem mi kaptuk a szlovéniai magyar íróktól legfrissebb szellemi tápláléknak.

Palkó István bevezető tanulmánya első pár mondatában szintén erről szól, de utána valahogy — regionális irodalomról beszélve —, mint aki kort téveszt, becukódik a csigaházába. Egy ilyen komoly felkészültségű író, aki, mintegy igazolásul, a következőket idézi önmagáról: »... E sorok írója eléggé tájékozott — mások megállapítása szerint — a világirodalom ormain, s a magyaron pedig különösképpen ahhoz, hogy ezt kertelés nélkül kimondja, kimondhassa.«

És mit mond ki?

A Vljaj Lajos-i hagyaték értékelése után a más keretekben megjelenő közlésekről szólva a muravidéki tájirodalmat a következőképpen fogalmazza meg: »Így az irodalmi életnek is kialakul lassacskán a folytonossága, a sajátos öröksége, egyéni jellege, karaktere... Szükséges erről a

jellegről is néhány szót ejtenünk. Nem öncélúan, hanem ennek az irodalomnak (kiemelés tőlem, L. E.) a jobb és méltányosabb megértése és még inkább megítélése szempontjából. Ez az irodalomszemlélet és igény nincs benne sem a vajdasági, sem a magyarországi irodalom sodrában. A vele való együttülézés, együttélés helyét a népköltészeti izoláltság, elszigeteltség (kiemelés tőlem, L. E.) foglalja el. Innét van az, hogy modellje sok esetben régies, múlt századi, vagy még korábbi... Ha ezzel a nézőponttal közeledünk az itteni irodalomhoz, akkor közeledünk reálisan, s mindjárt lehalkulnak kritikai ellenvetéseink is, s nem emlegetjük oly fennen mindjárt a provinciálizmust s egyebeket.»

Amikor az antológiában szereplő Szunyog Sándor, Varga József sok tekintetben kivételes élményt nyújtó költeményeit és Szomi Pál tömör és pár vonással léttel teli, hiteles, muravidéki embereket tükröző szépprózáját olvastam, eszembe se jutott ajkbiggyesztéssel kiejteni, hogy»... ez provinciálizmus«. Ha igaz — amint hogy igaz is —, hogy a három fiatal író alkotása népköltési töltetű; akkor éppen ez az az elem, ami nem izoláltságot; hanem egy és oszthatatlan kapcsolatot jelent népeink irodalmával. Hiszen korunk imperatívusa: keresni azt, ami összeköt, bennünket, s kizárni belőlünk mindazt, ami népeinket elszigeteli egymástól.

Palkó István, a világirodalom ormainak ismerője, nem figyel föl erre Goethénél, Makszim Gorkijnál, Walt Whitmannnál, Albert Camus-nál, Jean Paul Sartre-nál, a bevezető tanulmányában idézett Pável Agostonnál, Illyés Gyulánál? De nem figyelt föl Bori Imre mély, szellemi rétegeket feltáró esszéire, sem irodalmunk fejlődésének új szakaszát jelző kötetekre, köztük *A jugoszláviai magyar irodalom történetére* (kiemelés tőlem, L. E.), sem Szeli István *Utak egymás felé* című tanulmánykötetére, sem Herceg János *Évek és könyvek* című művére, hogy előbb az egyetemes szellemi fejlődésről alkosson magának tiszta képet; és azután mondja ki kerdelenélkül azt, amit ki akar mondani, de úgy, hogy a sokkal többre érdemesült Szunyog Sándort, Varga Józsefet és Szomi Pált népköltészeti elszigeteltség címen ne rekessze ki a jugoszláviai magyar irodalomból. Mert ősi, székelly népköltészeti elemekkel találkozunk Tamási Áron novelláiban és regényeiben; Sütő András *Anyám könnyű álmat igér* című több mint százezer példányban megjelent népköltészeti remekében (mert ez a csodálatos hangszerezésű mű az még ha prózában is írta), Kántor Lajos és Láng Gusztáv erdélyi irodalomtörténészek; mégis a *Romániai magyar irodalom* című kötetükben, nem mint »izolált« jelenségekről, hanem a romániai magyar irodalom kiemelkedő alakjaiként, idézve beszélnek róluk, műveikről; amelyek mindig is a Kárpátok koszorújában élő irodalom gyöngyszemei maradnak.

Mindaz természetesen semmit sem von le a Romurska zalözba gondos és minden tekintetben elismerést érdemlő kiadványában megjelent három fiatal író értékeiből. Sőt! Ezeknek az őszinte hangú kitételeknél ismételt hangsúlyozásával azt szeretném mondani, hogy irodalmunk három fiatal tehetséggel gazdagodott; s amit kaptunk tőlük; ebben az antológiában; ígéret is, hogy nemsokára, központi kiadóházunk gondozásában, önálló kötettel jelentkeznek a jugoszláviai magyar irodalom könyvtárában.

LÉVA-Y: ENDRE